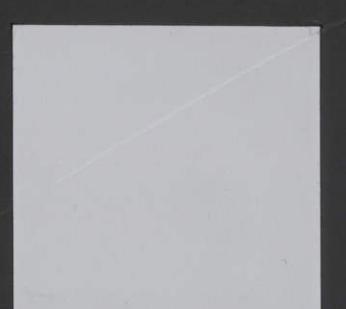
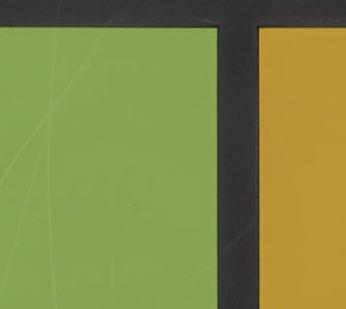

colorchecker CLASSIC

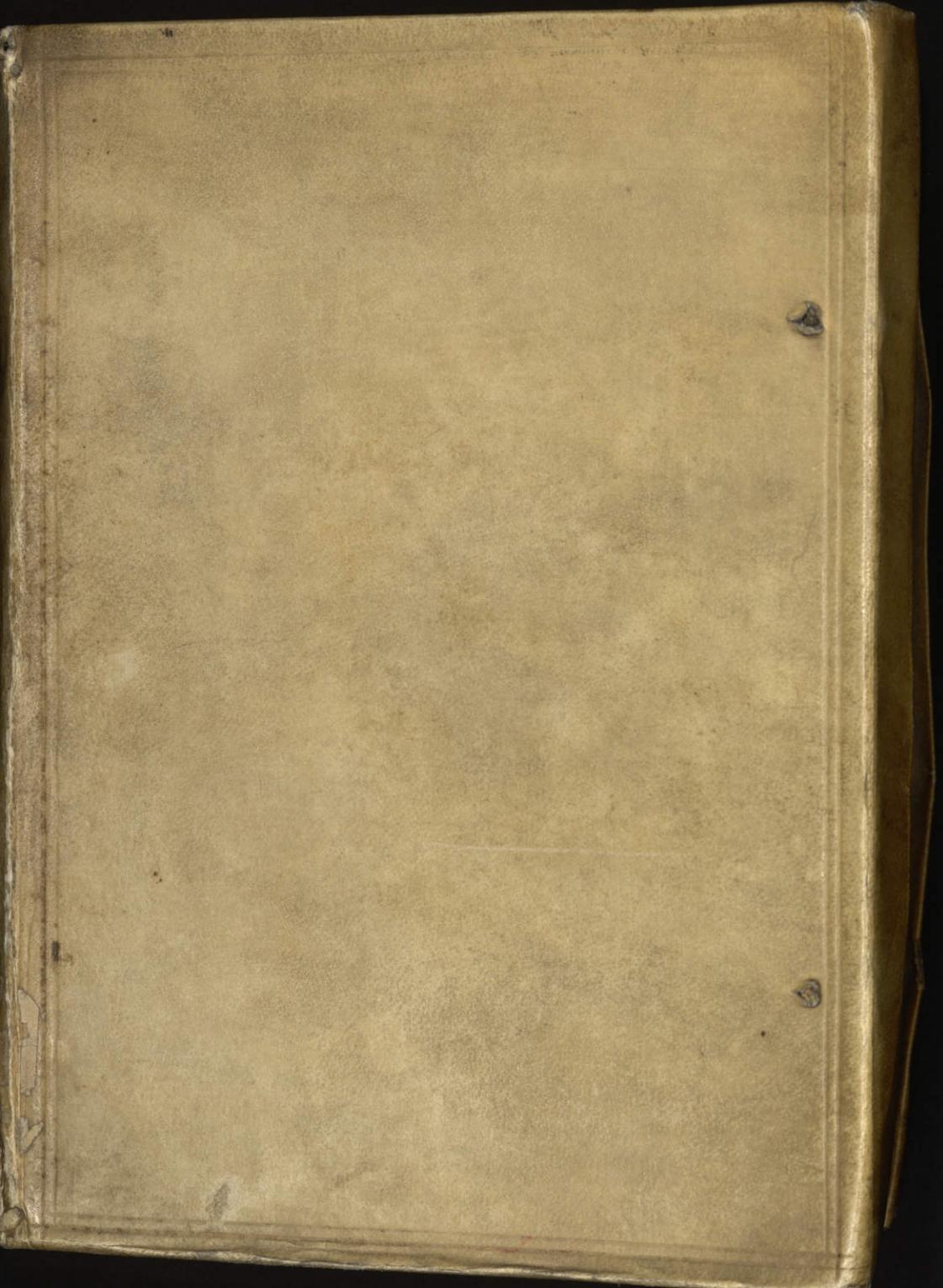
+

x-rite

mm

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
(cm)

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

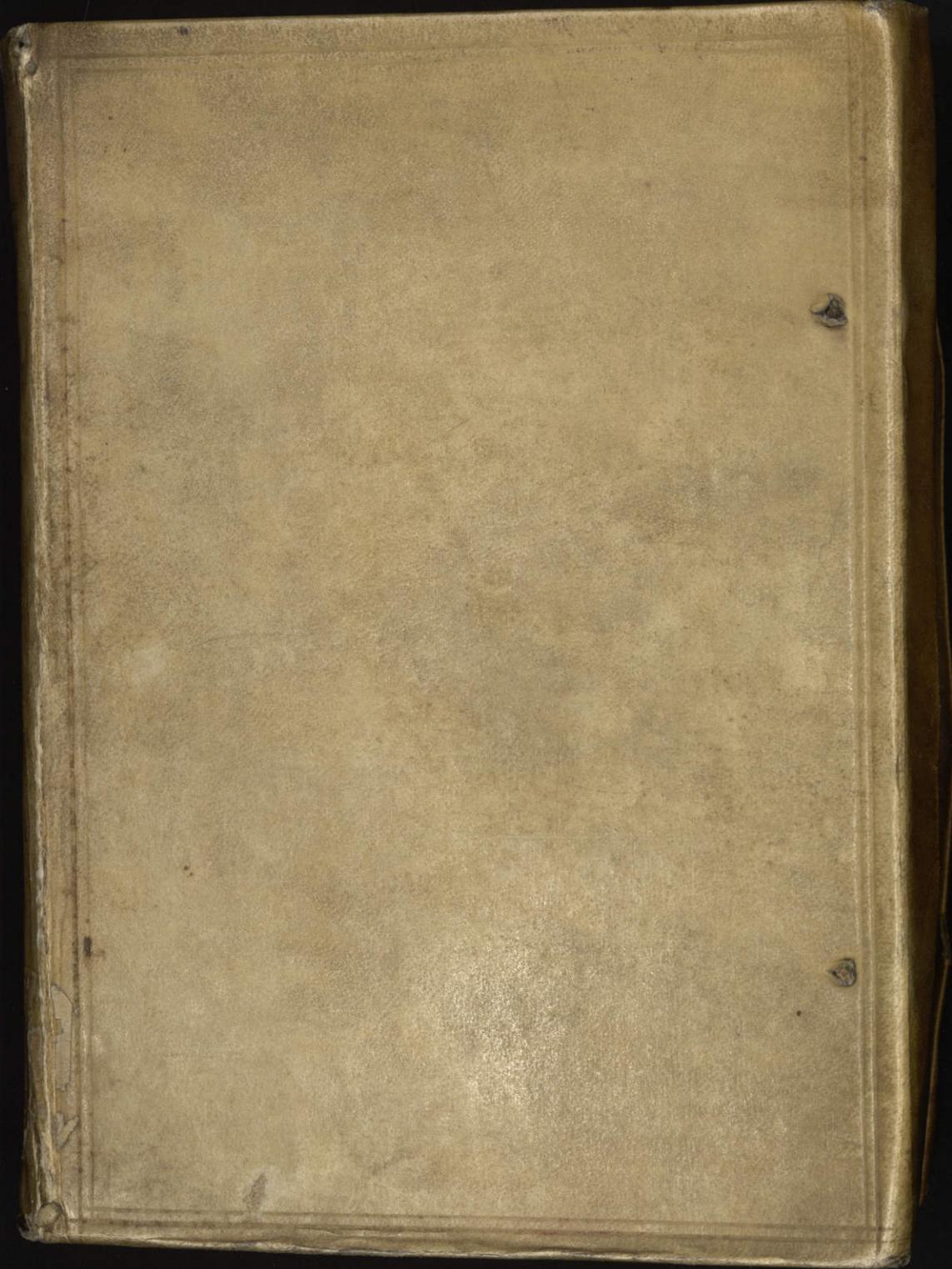
100.000.000

100.000.000

100.000.000

100.000.000

243

- BIBLIOTHEQUE
UNIVERSITÉ DE PARIS
- p. 1 INNOCENTIUS III. - De Miseria humanae conditio-
nis. - Paris [Pasquier Bonhomme], 1480. 4° .
Pell 6300
  - p. 2 Stella clericorum [Paris, G. Mittelhus, s.d.).
- 4°. échangée avec la Bibl. nat. en 1895.
Pell 10770
  - p. 3 ANTONIUS de RAYMONDIA. - Libellus contra benefi-
ciorum reservationes. - Paris, G. Marchant,
c. 1498. 4° .
Pell 9778 = 9779
  - p. 4 Laus caritatis. - [Paris, A. Caillaut, c. 1485-
90]. - 4° .
Pell 7014
  - p. 5 MAGISTRI (Martinus). - Expositio super Salve
Regina. - [Paris, Antoine Caillaut, c. 1483].
- 4° .
Pell 7328
  - p. 6 GUILLELMUS de GOUDA. - Expositio mysteriore
missae. - [Antwerpen, Gowaert Bac, post 1500].
- 4° .
Pell 5577
  - p. 7 AEGIDIUS DELPHUS. - [Epistola di*vi* Pauli ad
Romanos... decantata]. - Paris, J. Bade, 1507.
4° .
  - p. 8 ALLIACO (Petrus de). - Meditationes circa
psalmos poenitentiales. - [Paris, Antoine
Caillaut, c. 1485-90 ?]. - 4° .
Pell 524

- p. 9 [Canones apostolorum] Canon apostolicus quinq^{ue}gesimus. - Paris : A. Wechel, 1556. - 4°
- p. 10 MAYEUC (Yves. - Questio per pulchra ... - Paris, Jean Petit, c. 1515. - 4° .
- p. 11 Passio secundum legem debet m^{ari}. - S. l^{n.d.}
Cop. 4622
- p. 12 BONAVENTURA, S. - Soliloquium. - Paris, G. Marchant, [1483]. - 4° .
Pell. 2673
- p. 13 Cordiale quattuor novissimorum. - Genève, [Jean Croquet, c. 1481]. - 4°
Pell. 5072
- p. 14 NICODEMUS. - Evangelium. - [Köln, Cornelius de Zyrickzee c. 1499-1500]. - 4°.
Goff N-47
- p. 15 MARCELLUS. - Passio Petri et Pauli apostolorum. - [Köln, Cornelius de Zyricksee, c. 1499]. - 4°.
Pell. 7527
- p. 16 RICHARD (Pierre). - Contra non recte de ejusdem beati Petri martyrio sentientes libellus. - Paris, Josse Bade, 1518. - 4°.
- p. 17 [Recueil de poèmes latins]. 8 ff. mss. 16e s.

XVe. S. n° ~~932~~
243

243 2e partie

Stella clavigorium.

pl. n° 4.

Double du 318 2e partie

Echange fait en 1895
avec la bibliothèque Nationale.

pièce 1. mg de l-^o-blanc.

Opusculorum noīa

Aureus libellus cōtra beneficiorum reseruationes
nuperime editus et impressus.

Epistola luciferi ad malos principes ecclesiasticos.

non incollegia

Constituta est et non
secundum legem constituta.

Tractatus solēnis

fratris anthoni⁹ de raymūdia ordinis sancti benedicti
iuris vtriusq; doctoris famosissimi zelum dei in corde
suo habētis ⁊ miserabilem statum presentē ecclesie de
plangentis ⁊ contra reseruationes speciales ⁊ noiales
fere omnī prelaturaz ⁊ que hodie abusivæ pullularūt
in ecclesia gallicana.

Inter huius lachrymosi

et labentis seculi miseras calamitates ⁊ calamitosas misertas q̄s
proth dolor non tam legimus ⁊ precedentū patrū scriptis. maxi
me dogmatibus apostolicis ex quibus aperte cōcluditur scđo ad
timothēū tertio q̄ in nouissimis dieb⁹ instabūt tēpora pīculosa et
erunt homines seipso amantes. et qui a veritate nō solū morūt
sed quod deterius ⁊ lachrymabilius est. a fide auditū auertent et
ad p̄pria cōmoda et fabulas conuertentur. secūdo ad thimothēū
līii. q̄ passim etiā experimur. Uetus em̄ oxēs ille sc̄z qui suo in se
est furore collisus vt beat⁹ pater testatur hieronymus ⁊ in.c. quo
niam vetus. xxiiij. q.i. qui habet mille nocēdi modos ⁊ cūctis pie
vivētibus in ecclesia persecutionē suscitat: imo et ipsi⁹ ecclesie a
principio ruine ipsius veteris orientis conatur vnitatem ecclesi⁹ e
rescindere charitatē vulnerare. sanctorū operū dulcedinē inuidie
felle inficere. ⁊ modis oībus humanū genus euertere ⁊ perturbare.
Dolet em̄ ipse charitatē quā in celo nequīt cōtinere hoīes et lu
tea materia in terra tenere inde virus suū letale in vniuersam ec
clesiā diffundēs quā nouus oriens homo Jesus christus aspōsione
sui sancti sanguinis plantauit ab inicio ⁊ sanctorum apostolorū ⁊
apōlicoꝝ vīroꝝ rigauit verbo pariter ⁊ exēplo. qui vnuētes in car
ne suo sanguine plātauerūt ecclesiā. His tamē p̄cipue tēporib⁹
ipse hostis ecclesie quando mundi vespere ad occasum declināte
et malicia hoīim ercrescente in oībus fere hoībus charitate oīm
virtutū matre nedū refrigerata sed fere penitus extincta: quēdā
abusum ab ambitione ecclesiasticorum querētiū que sua sunt ⁊ nō
que Iesu christi nouiter exortū per corpus vniuersum ecclesie taq̄
ex fīala īre dei emissum. In orbē terrarum prothdolor⁹ seminauit
scandala plurima ⁊ dāna q̄ poti⁹ tollenda erāt. In corpore christi
mystico ecclesia. s. militante ponendo. Ex quo dissensiones ⁊ scīs

mata in ecclesia passim oruntur et irreparabiliis damna nisi radis
citrus hec pestis extinguitur. Misericordia prouenire in futurum ver
risimiliter formidatur. Nec enim pestis est a nostris iniisa patribus
licet olim nostra fuerit de corporibus aridis hominum velle emittere
plautulas et palmites infructuosos coelere. ipso suo ortu a patrum
sanctorum prudencia de ipso agro ecclie. tamq; arbor spinosa pro
tinus est euulsa. Uidelicet reseruatio dignitatū prelaturū et alii
orum beneficiorū quorum ministri et prelati adhuc in corpore viuunt
quis materiam parabat scādalis. et votū dabant hominib; capta
de alieno mortis in sacro laterā concilio ab alexandro tertio cele
brato. perpetue fuit prohibitioni subiecta videlicet in. c. secundo
de cōcessio. p̄ben. Quo quidem cōcilium quia multa per abitum
hominū cōtra in eo cōtēta moliebātur licet bona et optima ratōe
In eo cōcilio moti essent patres optimi: diuise nouelle cōstitutio
nes in posteriorib; iuris codicib; utiliter sunt descripte. Mirā ei
rem nostris lachrimosis et infaustis tēpōib; q; aliquo plato qui
quagesimū vir annū attingēte ei⁹ platura vel dignitas in fauore
alteri⁹ reseruetur. Cōtra regulā charitatis dādo illi spectāti desi
deriū mortis alieno: vt possit in eius locū substitui. magis tū mirā
dū quō p̄incipes christiani p̄ tā scelestā tamq; in honesta materia
nō verentur aures summi pontificis per importunas et si fas est
dicere honestas verare preces. mirabiliusq; q; ipse sumus reipu
blice christiane hierarcha et qui vices gerit iustissimi iudicis iesu
christi. talib; inique postulatis cōtra omne fastius et rationem na
turem et postulam assensum prebet. Cum ei in. p̄phanis here
ditatib; post fata possidētiū obtinēdis: ipse etiā paganorū et leges
tales spectaciones detestantur plurimū et abhorreāt in imēsu. vt
est clarū videre in. d. c. i. de cōcessio. p̄ben. Si ergo in prophanis
possessionibus ista pacta seu p̄missiones ante mortem possidentis
ethnicis et eorum legibus inhibite videantur. q; tu turpe
et divini plenū animauerione iudicij videatur si locum in ecclesia
future successionis spectatio habeat. Videant quo tales talia
presumētes quō pactū de futura successione dānetur in. l. si. C. de
pact. et in. l. ex eo iustrō. C. de inutili stipula. nemo enim ambigit q;
ad hereditatē viventis nullus aspirare debet minus aut ad bene
ficiū. etiā si talis reseruatio fieret de cōsensu eius q; tale benefi
ciū obtinet ut vult glo. i. in. d. c. i. de cōcessio. p̄ben. Illud etiā
expresse phibet ille philosophus moralissimus catho censorius
dīcēs. Cū dubia et fragilis sit nobis vita tributa. In mortē alteri⁹
spē tu tibi ponere noli. Et ille multū catholicus et excellētissim⁹

doctor Johānes de gersonno cācellari⁹ parisiēn⁹ qui in p̄stantien⁹
cōcilio defectus ecclie collegit nūero. lxv. si t̄pib⁹ suis hec plaga
pestilēs pullulasset non dubito qn inter ceteros defect⁹ istū tanq⁹
vnū de p̄cipiūs iferuisset. Sed tacuit qz necdū originem habebat
sicut tacuit de cōmēdis qz est maxim⁹ in ecclia dei abusus: qz illo in
t̄pē nō sic abutebat ecclia, put nūc. enī vero dānate ābitiōis impro
bitas ⁊ detestande cupiditatis insaciabilitas oīm maloz radix ⁊
fomes hūanitatis iura violas sc̄iōz patrū antiquoꝝ decreta vul
nerando in vicia, prūpit istas ābitiosas et dānabiles reseruatiōes
extorquēs. Que preteritu iportunaz precū instātia principū a se
de aplīca a qua p̄importunitatē sepe cōcedēda. c. de
testāda et. c. ne captāde de cōcessio. prebē. li. vi. cū. c. fi. de rescrīp.
eo. li. vi. Cū pluri. Hec nāq⁹ ābicio iuxta salutis sententiā multos
mortales falsos fieri coegit ⁊ aliud clausum in pectore aliud in ap
to habere docuit ad qz. lxxii. dī. c. qz p̄ ambitione. Ipla em̄ execra
bilis est ⁊ insaciabilis semp plus ābies de qua bernardus pulchre
loquit. Ambitio ābientiū crux. oēs torques oībus placēs. Et idē
ep̄la. xlvi. ad henricū archiep̄m senonē pulchre dicit meditatiōb⁹
quidē honores blandiunt: sed onera p̄santib⁹ tedio sunt atq⁹ for
midini nō oēs capiūt hoc v̄bum multi em̄ nō tāta alacritate ⁊ fidu
cia currenerent ad honores si etiā sentiret ⁊ onera. Brauari p̄fecto
metuerēt: nec cū tāto labore ⁊ pīculo quarūlabet affectarent infu
las dignitatū. Nunc vero qz sola attēdit gl̄ia ⁊ nō pena: purū esse
clericū erubescit in ecclia. seqz viles estimāt ⁊ inglorios quicunq⁹
eminētiori loco nō fuerint sublimati. Scolastici pueri ⁊ impubes
adolescentiū ob sanguinis dignitatē ad ecclasticas pmouent di
gnitatem qd̄ refert hosti. In. c. i. de offi. lega. li. vi. Ex hac nāq⁹ am
bitione miserabili. cui oēs hac nostra tempestate a minore v̄sq⁹ ad
maiore studēt ⁊ a ppheta v̄sq⁹ ad sacerdotē cuncti faciūt dolum ⁊
mendatiū hieremie. vi. et. viii. scribit capitulis. Postq̄ ipse honoz
cepit esse in ecclia: ⁊ diuicie p̄ magno habite sunt. ⁊ eas gl̄ia et
imperiu⁹ atq⁹ potētia subsequuntur. hebescere virt⁹ cepit: probro
haberi innocentia. Et vt poete Juuenalis utramur verbis de mo
rib⁹ vltima fieri qstio. hodie vō nulla vltimā fieret saltē vltima. Et
alius poeta Oratius inquit. Pr̄mū qz̄ pecunia. virtus post nū
mos. Ecce quō hec pestilētissima belua totū corpus ecclie deprā
vauit. ⁊ pestifero ac insanabili vulnere sauciauit. Hec nāq⁹ est oris
go ⁊ mater harum dānabiliū reseruationū causam et occasiōē
impetrantibus dānū machinādi in mortē prelatoz qui sedibus et
dignitatibus ecclesiasticis presunt in eoz fauorē reseruatis. Que

Etum detestabiles sint. et omni iuri naturali. Canonico. et Ciuiili
dissone sufficeret remittere ad decreta sacri concilij Basileen in il-
lo titulo in quo tractar de reseruationsbus incipiēt. Et quia multi
plices re. Ubi omnino nedum expresse et particulares reserua-
tiones sed etiam vniuersales seu innominate sunt dammate tāq; ab
omni iure oīno exorbitantes: propter duo et viginti incōuenientia.
que ex eis sequebātur que habēt ad plenū ex p̄hemio dicatorū de-
cretorū basileen. que decreta pragmatiā sanctionē nūcupamus.
Et ut altius demus vela ventis. iste reseruatōes individualē
nominales et personales a deo sunt sacris canonibus intime q;dā
nari meruerunt iure diuino Canonico. et Ciuiili. Primo iure diui-
no. Nam scriptū est. Non concupisces uxore proximi tui. deutero
nomij. v. Quod intelligo tā de uxore carnali q; spirituali. Cū ma-
trimoniū carnale et spirituale maritā habeat affinitatē. c. iter cor
poralis de trāsla. epis. vel elect. Concupiscere enī heredita; ē pro-
ximi sui. est contra fas et ius nature. Ideo primi machabeorum
quarto scribitur. Nō concupiscatis spolia eorum. Et pulchre apo-
stolus volens se ostendere recte in euangelio laborare clamauit
argentū et aurū aut vestem nullius cōcupiū sicut ipsi scitis actuū
viceſimo. Et itez hie. decimo septimo. Non sum turbatus te
pastorem sequens. et diem hominis non desiderau. Id est mortē
hominiſ qui dies ultimus mortētis dicitur. Si ergo cōtra regu-
lā charitatis et precepta diuine legis dicte reseruatōes maxime
speciales et noīiales sicut sunt plures: et in plurib; et notabilib; ec-
clesiis archiepiscopalibus et episcopalib; monasteriis q; hui⁹ re-
gni q; potest defēdere eas a publico abusu et notorio. Certū enī
est apud oēs doctos homines tam turistas q; theologos q; ipse pa-
palicet excipiat a legib; pure positius canoniciis vel ciuiliib;. sic
q; sc̄m̄ eas coerceri punitive nō possit vt precise tales sunt: nichil
boni⁹ papa nō debet aut potest leges etiā positivas i dictam
ne rationis fundatas. et de quaꝝ nō obseruatōe posset sequi mag-
num scandalum in ecclesia. turbaz hierarchicus status vel oari
seditiones et mala in ipsa ecclesia. Illa talia ipse papa non potest
tollere. quia esset turbare et confundere statum ecclesie cōtra doc-
trinā apostoli inqentis. Accepim⁹ potestatē i edificationē et nō in
destructionē. sc̄de ad coriſt. xii. Sic igit̄ cōcluditur q; iste reser-
uations scandalose et de ambitionis radice pducētes scismata et
scandala generātes et capitātes cōtra regulā et p̄ceptū charitatis
votū mortis alienē. sunt penitus abiciēde. Et nullius existunt va-
loris seu momenti. Et iā si per papā fuerint facte vel cōcessē ad im-

portunas et parū digestas quorūcūq; etiā p̄ncipū vel alioꝝ. qui
sine charitate saluari nequeūt. Que inter ch̄risti p̄cepta p̄ excellē
tiā p̄ceptū nūcupat. ch̄risto in Johāne dicēte. Hoc est p̄ceptum
mēū ut diligatis inuicē: et iteꝝ in eodē ca. Hec mādo vobis ut di-
ligatis inuicē. Qm̄ vt testat Gregor⁹ omelia.ij. Precepta dñica
et multa sunt et vñū multa p̄ diversitatē t̄pis vñū in radice dilecti-
onis. Inde dicebat ap̄t̄s q̄ plenitudo legis est dilectio. Et ch̄rist⁹
ad phariseūt et legis doctrinē eūtentare in matheo dixit. In his
duobus mādatis vniuersa lex pendet et p̄phete. videlz in dilectio
ne dei et primi. Si ergo he reseruatiōes sunt cōtra regulā chari-
tatis et p̄ceptū de dilectiōe ut. p̄batū est. sunt penitus abolende et
abiciēde etiā si papa eas approbet q̄ nō recepit a ch̄risto potesta-
tem tollēdi ab ecclia charitatē q̄ sicut tolleret et fidē et ceteras oēs
virtutes que in charitate radicē accipiūt et fundantur sicut dicit Au-
gustinus. Sunt etiā tales reseruatiōes cōtra iura canonica de dire-
cto ut expresse ponit ter. Illius lateranen̄ conciliū in. c. nullā q̄d ē
scdm. c. illius ti. vbi dānānt collationes et p̄missiones beneficioꝝ
anteq̄ vaccēt. ne quis mortem primi desiderare videat. Et parti-
ter innocētū terci⁹ sequēs d̄ictū cōciliū in. c. statut⁹ de con. p̄re-
ben. dānauit p̄missionē de beneficio licet esset de primo vacatuō
facta et nō individualiter de certo bñficio alicui⁹. ideo in calce. dic-
ti. c. df. q̄ vō si cōcessiones tales ad p̄sequētiā traherent fieri pos-
sent in fraudē canonice sanctimonia p̄ quā p̄hibent eccliaſticas be-
neſicia cōcedi ſive p̄mitti anteq̄ vaccēt nolum⁹ q̄ huiusmodi oc-
caſione mādati. qd̄ ad gratiā continet psonalē fraudē adhībere li-
cēta cōcedat. Etiā dānate ſunt p̄ eūdē inuo. In aliis duab⁹ ſunt cō-
ſtitutionib⁹. in dicto. ti. de cōceſſio p̄ben. in. c. ex tenore. et. c. ac-
cedēs et in cōſtitutione honori terci⁹ que incipit. Cū dilecta que eſt
vltima cōſtitutio. Et licet viſum fuerit atiquis legū eccliaſticas p̄-
latoꝝ. q̄ p̄uſſio bñficij conſerēdi cū poterit collator. vel cū ſe
facultas obulerit valeat. et q̄ tales p̄miſſores p̄missiones ſuas
facultate ſe offerēt debeant adiplere. p̄ut eſt caſus in. c. accedēs
de cōceſſio. p̄ben. q̄ tñ experientia docuit. q̄ p̄ huiusmodi p̄miſſio-
nes que p̄ iportunitatē nūmā p̄ quā nō cōcedēda multoties conce-
dunt p̄ abolitionē ip̄probam ut plurimū extorquentur aperit via ſub
tali palliatione verborū ad p̄mitēda dānabilitē cōtra lateranen̄
cōciliū bñficia vacatura mortis etiam alienē votū ingerebaſ. et ec-
cliaſis ac p̄tatis et psonalē eccliaſticas grauamina pluria inferebaſ.
tur dicta cōſtitutio accedēs. cū ibi deductis et notatis p̄ quā p̄mit-
tebaſ q̄ p̄mittens cū poſſet vel facultas ſe offerret teneret adim
a iiiij

plerē pmissum erga bñficiū cōferēdū p nouā turis prudentiā &
constitutionē dñi Bonifacij. viii. in. c. detestā. de pbē. li. vi. fuit re-
uocata. tāq; nutritiua pcti. & aīaz pículum iniciēs. ac laqueū pa-
rans collatorib; dignitatū. Et ideo dicit Bonifacius aīaz pericu-
lis occurrere cupiēs. tales pmissiones & alias quascūq; sub quo-
uismodo aut quavis verbor; forma faciēdas. p quas direcē vel
indirecte aperiri via valeat ad bñficia vacatura penitus reproba-
uit & oīno virib; vacuauit. Et pōderādū est verbum oīno qđ non
caret mysterio videlz qđ sup talib; nō decet romanū pōtificē dispē-
fare. nec tales pmissiones scandalosās cōcedere aut approbare.
Et si tales pmissiones de vacaturis adeo sunt a iurisbus positiuis
immo a diuino iure & oī ratiōe dānate ratiōib; pdictis in qb; solū
est pmissum pámū vel scōz seu vltiō vacatur; beneficiū qđ toma-
gis debēt esse dānate & prohibite reseruatōes individualēs & noīa-
les certe ecclie seu plature qđ nichil habēt gñalitatis. sed speciali-
ter & noīatā dat script heres & successor i bñficio & sanctuarī dei
tali iure hereditario & successorio iubet possideri cōtra oīa iura di-
uina & humana. diuina qđem in psalmo qui. lxxvij. dixerunt here-
ditate possideam sanctuarī dei. deus meus pone illos ut rotam
(inq. pphera) & sicut stipula ante faciē vēti. Jure quidē positiuo
c. ad de corē. de institu. c. & suluit de iure patro. viij. q. l. c. aplīca cū
pluri. Videat etiā alia nouī turis prudentia in. c. ne captade. etiā
de cōcessio. pbē. li. vi. Et qđtu hoc discordet a charitate qđ debet eē
inter ecclasticos patēter ostēdit leo papa scribēs notolio epo: et
in. c. vīz catholicum. xlviij. dī. dicit emulbi tex. qđ vīz catholicū et
p̄cipue dñi sacerdotē sicut nullo errore ip̄licari ita nulla op̄z cupi-
ditate violari. dicēte scriptura ecclasticī. xvi. post cōcupiscentias
tuas nō eas. Nā mēs potētē hoc est humane dignitatis & plature
auidā; nec abstinerē nouit a veritā; nec debite gaudere concessis:
nec pietati adhibere cōsensum: & satis stupēdū est: quō ille qđ debet
dirigere gressus ecclasticor; in viā pacis & charitatis. et qđ debet
iustificare & adducere cunctos in spē vite eterne: & laborare ut fa-
ciat populu de suo acceptabilē & bonor; op̄z sectatoře: & hec de-
bet loqui & exortari cum oī iperio ut pbat aplūs ad titū scōb: per
has danatōes reseruatōes ip̄pellit hoīes in deuia: & nō i viā pacis
et veritatis: Quō ergo sustineri poterūt tales dānate reseruatōes
et abusus nutritiue scādali scismatū & pículor; in ecclia mili-
tante nō video nisi cōcludat qđ potestas data est ad destructionem
edificij ecclasticī tali hierarchie & nō ad cōseruationē: Qđ dñ ab-
horret oīs orthodoxe fidei zelatores: & sic satis pbatū est iure ca-

Note G. 5. pp.
two

nonico et positivo tales reseruationes esse dannabiles et dannatas et nullatenus eis parentur: cum sint in scandalum ecclesie militatis et semina rum existat turbationum et scismatum in corpore eiusdem ecclesie: Et ut se p[ro]p[ter]o dictum est: par[te] votu[m] tamen per se quod per suos scismos capti[us] de more ipsius prelati cuius dignitas sic damnabiliter reseruatur: quod plura talia visa sunt: Territos sunt iste dannate reseruationes etiam contra R. - H[abent] tutura ciuitalia phibetia spectacione future hereditatis pacto aliquo procedente: Nam tales pactiones odiose videntur et plene tristissimi ac periculosi euentur et dicit tex. in l. si. c. de pac. et ibi glo. que paratur vite eius super eius hereditatis paciscit: Et videtur esse similis tex. in l. de fidei commissio. c. de transactio. ibi d[icitur] tex. dicit remoto capti[us] de moris alterius voto iprobabilis. Et idem erat in lege iurisconsultorum et hincorum ubi dannate erant future successiones ut in l. qui hereditate. ff. de acqui. here. iuncta. l. uenientia. et l. qui supstitutio eo et l. quod donationem. ff. de dona. facit lege stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo obliga. taliter quod p[ro]p[ter] cetera quorundam ambitione habedunt hereditatem viuenteris repti sunt liberi insidiari parenti ut vult gloria in d. l. si. c. de pact. glo. scda. Sunt tamen aliqui casus in quibus valerunt pactiones futura successione in hereditatis p[ro]p[ter]phanis: ut notari bar. et talij in d. l. stipulatio concepta. et in d. l. si. de pact. quoque doctrinam adducunt canoniste: Maxime. pe. de. anchora io. de ymo. Cardi. floren et panor. in. d. c. iij. de cocessio. p[ro]ben. ponentes logiam distinctionem legistarum super istius modi pactionibus de futura successione viuentis Sed quod partim seruiret proposito sufficiet remittere ad eos in locis supra allegatis Unum notabile verbum dicitur canoniste maxime panor. in. d. c. iij. de cocessio. p[ro]ben. In sexto notabili. quod ex permissione beneficij vacaturi causat de facili votu capti[us] morte primi: Et ideo quanto superior est maior et sanctior et atomagis debet abstinere a permissionibus vacaturoz beneficioz: Et multo fortius a reseruationibus beneficioz viuentium maxime si fiat enim clausula decerti irritatis: Et potissimum in dignitatibus electiis in quibus valde picule sunt tales reseruationes que nedum sunt in odii viuentis plati sed etiam eligit[ur] capitulo que priuat[ur] sine causa potestate eligendi: Si ergo in p[ro]p[ter]phanis talia prohibent et atomagis in diuinis hoc prohibendum est in quibus decet o[mn]i puritate adesse et omne vicium et dolium abesse in c. p[ro]ptuas. de dona. cum concor. Nec existimo tales reseruationes fieri debere etiam per papam nisi ex magna et urgente necessitate et forte tunc debet considerari persona cuius beneficium reseruat: et in cuius favore reseruat et exprimi causa in reseruatione sufficiens secus non plumbat dicta reseruatione ex ratione processisse: Nam cum conce

Bernardus.

ditur rescriptū contra ius in casu quo spāliter p̄b̄betur impetratio nō valet nisi expāmat cā. l. nēo. c. depositā. l. i. c. si nupcie: ex rescrip. petē. Nec tali casu presumendū est p̄ principe qđ iuxta cā fuerit motus cū det occasionē peccādi: Et tale rescriptū est cōtra ius diuinū & humanū: Et ita non parendū nec seruādū. xl. q. in. c. non semp: et c. si dñs: & c. iulian⁹ in quibus iurib⁹ habet q̄ contra mādatū dei nō est parēdū principl: qz magis oportet obedire deo q̄ hoībus vt in dictis iuribus: Et si arguat de plenitudine p̄tatis pape: Certe non est considerādū tm̄mō quid possit papa: sed etiā qd debeat: Un̄ dicebat pulchre Bernar. ad eugenii papā ipsum rep̄hendēs mōstr astis vos habere plenitudinē p̄tatis: sed iuste forte nō facitis: Id q̄ potestis: Sed vtrū hoc debeat is est q̄stio: Quō non est indecens tibi (inquit ille) vti volūtate p̄lege: tu ne maior es dño tuo/qui ait non veni facere volūtatē meā: sed eius q̄ misit mel & sequit⁹ sed dicit michi: Quid me phibes dispensare: Non ego (inquit Bernard⁹) sed phibeo dissipare: Non em̄ sum tā rūdis vt ignorēte positiū dispensatorē sed in edificationē & non in destructionē: hecille: Et mir⁹ est q̄ de reseruationib⁹ etiā ḡnialib⁹ que magis tolerāde essent q̄ ille spāles & noiales: nichil inuenit i antiquis iuribus decretor̄ put dicit expresse: Jo. an. i additōib⁹ specu. sup rubrica de p̄cellio. p̄bē. & pano: in cōmādatū de rescap. Et oī romani p̄tifices raro eas faciebāt & q̄i iceperūt eas face re primo iceperunt rogādo postea precipiendo & demū executores dādo: sed nunq̄ faciebāt reseruationē certi bñficij. ppter autoritatē Lateranē conciliij hoc phibētis. & ne iciderēt illud parabole christi (si spāles fecissent reseruationēs) put & hodie abusus fiunt. dicā illi pro quibus facta est reseruatione de illo cui⁹ beneficium est pro eis reseruatum. Hic est heres occidam⁹ eum vt nos sira fiat eius hereditas. Luce. xx. Et certe nūq̄ similia abusus ortus est in ecclesia circa prouisiones dignitatum & prelaturarum sicut nunc ut nominatin beneficia viventium in fauorem aliquorū referuentur quoquinq; etiam modo vacarent etiam si per mortem referunt enim practici antiqui romane curie. et recolo me vidisse bullas Sixti quarti. q̄ quotienscumq; papa reseruabat nominatin beneficium alicuius quod sperabatur in proximo vacare excipiebat papa in bulla dummodo per mortem possidentis non vacaret quo casu declarabat reseruationem nō habere locum quod propter aliud non erat nisi ad euitandum caprande alienē mortis votum. Magnum enim signum est ruine nostre ecclesie quia efficitur moabus pēlo: q̄ esset synagoga cum eius ruina imminebat

*Triplex trit pote
sollicitus eorum*

Unde secundum beatum h̄eronymū triplex erat peccatum phariseorum qui dicebātur clericū iudeorum: sc̄z avaricia primū quia columbas in templo vendi permittebant. secundum q̄ solum labilis deum honorabent. Tertium q̄ tanq̄ ypocrite docebant que non faciebant. Sed nūquid pelus est nūne ecclesiastica beneficia et prelaturas ac spirituales potestates per istas abusivas reseruationes prece precio aut inordinato patricipii et maiorum favore distribuere et accipere q̄ columbas in templo vendere vel vēdi permettere? Certe sic. Anne minus molam sit solum labilis deum honorare alios per hoc ad devotionē adducere q̄ ministros spirituales prelaturam seu dignitatem solum sp̄e questus et per vias dishonestas et illicitas querere et cessare ob superbiam a laude dei et silere. Speculatores israel ceci omnes nescierunt yniuersi canes muti non valentes latrare videntes vana dormientes et amantes somnia et nescierunt saturitatem ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam. zc. Isay e. xvi. Nunquid minus malum videretur ecclesia propriā maliciā ypocrisis pallio cooperire et velut es sonans et cymbalum tinniens alios per predicationis officium docere q̄ inuerecunde prauis moribus et exemplis subditos secum in ruinam trahere? Estimo enim q̄ ne in boni iudicij contrarium diceret. sed illud dictum h̄iere. iii. potius affirmaret compleatum. iustificauit animam suam quiescatris israel. i. synagoga comparatio ne preuaricatur eis. Inde sibi origenes exponens de nobis inquit hec intelligit: et ezechiellis. xxiij. dominus loquens ecclesie. soror tua maior samaria. i. synagoga dimidium peccatorum tuorum nō peccauit sed vici illas sceleribus tuis. zc. Et sequit sibi ruina cum dicitur ergo et tu porta cōfusione tuā q̄ vici illas sorores tuas p̄tis tuis: et sequit infra ezechiellis. xxvij. postq̄ diffuse descripsit maliciā et destructionē synagoge: adiecit dicens de ecclia plus q̄ illa isanuit libidine: et fornicationē suā super fornicationē sororis sue ad filios assyrioz̄ prebuit ipudēter ducib⁹ et magistratibus ad se-venentib⁹ idutis veste varia: Et bene iquit veste varia isanuit libidine. i. cupiditate diuictarū et concupiscētia deliciaz. Erat nāq̄ futurū vt plati eccliaz nō vererent ecclie primitive venerādā pudiciciā precio ac precibus et ipijs actibus ī famare: ita vt ipletū sit qd̄ sibi sequit: Confracte sunt māme pubertatis tue et subiugit tūc ruinā repetendo cām eius recessit sīa mea ab ea sicut recesserat a sorore eius. i. a synagoga: q̄ scelus tuū et fornicatōes tue fecerunt hec tibi vbi loqtur de fornicatōe superē expressa hoc est de symonia: et alio malo quolibet ingressu ad ecclasticā dignitatē: Nunqd̄

em̄ indiscrete ⁊ in dānū ecclēsie ad eneruationē sanor̄ concilioꝝ su
ris diuini ⁊ humani sunt pluralitatis rātor̄ beneficioꝝ in vna p
sona: vt aliquis teneat: centū vel ducentū beneficia duos vel tres
episcopatus etiā vili ⁊ dānato ⁊ spurco coitu natus nullius pene
valoris aut virtutis cōmendatur beneficia regularia secularibus
per quos perit regularis obseruācia in monasterijs reseruātur be
neficia viuentium pro indoctis nulla doctrina pollentib⁹ qui quo
tidie respiciunt ad os antiqui prelati spectat̄es quādō mox letur ⁊
perib⁹ nomē eius: Quem virum timoratum ⁊ zelum domus dei
in se habent̄ videbis non posse moueri ⁊ contristari de istis. Cer
te credo q̄ neminem. Quoniam opprobria exprobriatum ecclēsie
cederunt super me: dicebat propheta. Sed spectādum est q̄ do
minus restituat regnū israel hoc est reformat̄ ecclēsiā suā ⁊ malos
agricultores male perdat vineāq̄ suā sc̄z ecclēsiā locabit alii agri
collis math. xi. xx. qui reddat ei fructum temporib⁹ suis. Quod
autem remedium sit pro tempore presenti ad effugādum hoc leta
le virus quod pene diffusum est per vniuersum corpus ecclēsie sal
tem intra limites ecclēsie gallicane prouinciae taceo. Quia rebus in
terminis in quibus sunt existentibus ultra vires humanas habe
re remedium est. firmiter tamē sperādum est q̄ deus qui pro sua
oravit ecclēsiā vt non deficiat in fine seculorum prouidebit in tem
pore opportuno vel toledo malos de medio qui seminant hec z̄a
nia in agro ecclēsie vel dādo eis cognitionē perpetrati ab eis scel
ēs ⁊ culpe vt resipiscāt a male gesitis per eos: quod ipse deus p̄
et misericors velit. Qui ecclēsiā suā in apostolica soliditate funda
ta non sine inter fluctuosos hui⁹ maris scopulos naufragari. Et
hec dicta sunt de multiplici ecclēsiarum reseruatione nominali et
individuata que a deo prothdolor̄ his miseriis nostris temporib⁹
multiplicata est q̄ vix est aliqua cathedralis vel regularis ecclēsia
maxime i redditibus opulēta que non sit in fauore aliculus miseri
et indocti cul vix ex debito deberet conferri vna cura centū libra
rum reseruata impudenter ⁊ inuere cunde contra sacra generalia
patrum concilia que non sic leuiter debuerunt violari. si audacia
derur verbis et veritas rebus.

¶ Hunc tractatus contra speciales ⁊ noīales reseruationes
dignitatum ⁊ altorum beneficiorum ecclēsiasticorum,

Incipit epistola Luciferi ad malos
principes ecclēsiasticos.

Lucifer princeps tenebrarum tristia profundi acherontis
 regens iperis dux herebi rex inferni rectorq; gehennae:
 Uniuersis sociis regni nostri filiis supbie p̄cipue moder-
 ne ecclesie principib⁹ de qua noster aduersarius Jesus christus p̄
 p̄phetā pdixit. Odiui ecclesiā malignatiū. Salutē quā vobis op-
 ramus & nostris obedire mādatis ac p̄t incepissis legibus pare-
 re satiane & nostri iuris p̄cepta iugiter obseruare. dudū quidem
 christi vicarij sequen̄ eius vestigia signis & virtutibus coruscates
 et docentes sub quadā paupere vita p̄ ipsorum pdicationes & opera
 quasi totura mundū a nostre tyrannide iugo ad suā conuerterunt
 doctrinā ruitā in nostri tartarei regni illusionē marimā & cōtemp-
 tum. Necnon in nostre iurisdictionis non modicū preiudicū & gra-
 uamen non verentes nostrā ledere potētiā & terrificā nostri sta-
 tus offendere maiestatē. Illo nāq; tempore nulla recipiebamus a
 mundo tributa nec concursu solito cateruatum veniebant ad no-
 stri baratri limiā flebile vulgus. Sed via procluīs & lata que du-
 cit ad mortem sine vilo strepitū inanebat nullis miseroꝝ gressib⁹
 conculcata. Et tota nostra vacante curia v lulabat infernus gemēo
 anxius & spoliatus quod nostri plutonia impatiēs feritas ampli⁹
 ferre noluit: neq; dira ducis inclemētia potuit diutius tolerare.
 Sed precauetes & imposerum obuiātes periculis de remedio p̄
 uidimus oportuno & loco istoꝝ aduersariū p̄phetarū & duode-
 cin apostolorꝝ ceterorūq; sequentium moribus & doctrina p̄ no-
 strā astutia atq; potentiam succedere fecimus vos qui modernis
 temporibus ecclesie presideris. Sicut ille de vobis dixit osce. viii.
 caplo. Regnauerunt & non ex me. Semel nāq; sibi p̄missim⁹ oia
 regna mudi Mathei. iii. caplo. Si cadēs nos adoraret. Ipse vō
 noluit dicens q; regnū suū non erat de hoc mundo & fugit quando
 turbe voluerunt eum in regem eligere temporale. In vobis autē
 qui de statu gracie cecidisti & nobis ministratis in terris impleta
 est. p̄missio & iam per nos & a nobis terrena que vobis contulim⁹
 humana imperia possidentis. Ille em̄ de vobis dixit ut scitis venit
 princeps mundi huius & in me non habet quicq;: sed super omnes
 filios superbie voluit nos regnare. Subciebantur itaq; principi-
 bus huius seculi in tempozalib⁹ nostri aduersarij antedicti et hoc
 docebant dicentes. Subiecti estote omni creature propter deuin-
 siue regi tc. Et rursum obedite p̄positis vestris. Sic em̄ magi-
 ster eoꝝ proposuerat & preceperat: dicens regeo gentiū dominā-
 tur eorum & qui potestatem habēt benefici vocantur. vos autem
 non sic & sicut prediximus despiciabile vitam et luopem gerebant

In continuis laboribus et erunt ut nos vobis diximus. Vos asit
non sic, venenū diu est effudim⁹ iā estis inflati iā et ipsis primis pa-
tribus et non solū dispares: sed penitus contrarij in moib⁹ et vi-
ta super oēs elati et oīa possidentes effecti nec reddentes que sunt
cesaris cesari: nec que sunt dei deo. primo sc̄z nostra decreta vtr̄i
usq; gladij iusticiā exercentes vel iurisdictionē: vos mundanis ina-
miseritis et nobiscū militates secularibus negocīis implicati de pau-
peratis miseria gradatim ascenditis ad culmen honor⁹ et ad sum-
ma festigia dignitatū per astutias practicas et falaces fabricas p-
ypocrisim adulatio[n]ē mendacia/ piuria/ pditio[n]es/ fraudes/ sy-
monias/ et ceteras nequicias aplores q̄ ex cogitare possent nostre
furie infernales. Cū aut̄ illuc peruenitis nō sufficit. Sed estis fa-
melici plusq; ante pauperes opprimitis: oīa rapitis: totum puer-
titis: inflati supbia luxuriose viuētes: In deliciis et fruitionibus
corporalibus ducitis in bonis dies vestros vocatis vobis noīa in
terris vos deos sanctos et sanctissimos appellando bona etiā que
aut violēter rapitis aut p abusione dolose subripitis et fallaciter
extorquetis. aut falso titulo possidetis que p suscep[ti]onē pauperū
christi (quos odimus) fuerūt antiquit⁹ erogata in usus vobis pla-
citos expeditis. Unde meretrices et lenoni turbas nutritis cum
quibus equitates pompatice velut magni principes inceditis ali-
ter q̄ illi pauperes christifacerdotes ecclesie primitiue. vobis edi-
ficari palatia omni amenitate et pulchritudine plena spectabilia
Comeditis cibaria et bibitis vina omni curiositate delicate et
leccitate exquisita. thesauros coadunatis infulfos. nō sicut ille
qui dicebat argentū et aurū nō est meū. Vos aurea secula repara-
tis. o societas gratissima demonibus nobis olim p prophetā pro-
missa et ab illis pascis tūpibus antiquitus reprobata. dū te christus
vocauit synagogā sathanē et te designauit p meretricem magnā
que fornicata est cū regibus terre facta de matre nouerca. de spō
sa chāstī adultera de casta meretrīx. Cōfracte sunt māme puber-
tatis tue charitatē tuā primā reliq̄stī et nobis adhesisti. O dilecta
nostra babilon. o clues nostri qui huc de ihrl̄m trāsmigrasti. vos
merito diligimus vobis aplaudim⁹ q̄ leges symonis petri negli-
gitis et legibus symonis magi amici nostri penitus adherentes.
Ipsas tenetis ad vnguē et publice exercetis. In tēplo dei vēdētes
et emētes spūalia xtra chāsti precepta distribuitis beneficia et ho-
nores aut p̄ce aut p̄cio aut p turpi seruicio seu fauore et ecclesiastī
cas dignitates reprobadō dignos et idignos pmouētes ut pote
garciones lenones aut ignaros vestros nepotes aut filios pp̄-

88 ad xp̄i hereditatē euocatis ut sanctuarī dei hereditarie posside
atis et vni puerō multas pertinetib[us] p[ro]b[us] pau
peri denegatis. personā accipitis et innumerā curā habetis pecu
niarū et no animarū. domū christi fecistis speluncā latronū omnes
abusus omnes extorsiones in stilo vestro plus milesies practicā
tur q[uod] apud seculares tyrānos. Leges statuistis et eas nō tenetis
et totū vestra disp[ec]tatiō ad libitū dissipatis. Justificatis impium
pro muneribus et iusticiam iusti assertis ab eo. Et omnia genera
scelerum et scelera generū prout volum⁹ perpetratis et multum
vestri gratia in nostro seruitio insudatis potissime q[uod]tū ad destruc
tionē fidei christiane. Jam em̄ laici de fide hesitāt̄ et si que sibi pre
dicatis quādōq[ue] licet raro in non credūt quādo vident manifeste
q[uod] quilibet vestrum cōtrariū operatur et sic ostendit[ur] vos aliud
esse q[uod] dicatis. Unde ipsi vos sequen̄ qui sibi estis in exemplū iam
vt plurimū bene vtuntur regulis nostris irruentes in pellago vi
ctorū. Et firmatas sedes baratri assidue cōfluit ipso sum marima
multitudo tot em̄ ex oī hoīm genere nobis quotidie trāsmittitis
quod capere non possemus nisi nostrū chaos insatiabile mille fau
cibus additis innumerabiles animas deglutiret et sic per vos no
strī imperii principatus extitit reformatus et damnū nobis impo
table est restitutum. vnde vos habem⁹ viriliter cōmēdatos atq[ue]
vobis grates magnas referimus. Clos nichilomin⁹ exhortantes
q[uod] p[re]seuereretis sicut facitis v[er]terius procedēdo q[uod] vos intendim⁹
totū mūdum sub nostra dīcione iterū reuocare. Jam em̄ plenitu
dine quāvobis quotidie destinatis his obscuris receptibus mira
bile occupati. Clobis interim cōmittimus vices nostras et vo
lumus vos nostros esse vicarios vel ministros q[uod] etiā de missione
propinquā antichristi cogitamus cui viā optime preparatis in ve
strum tamē cōsilium et auxiliū de stigis eminentib[us] et satrapis
tafernū aliquos destinamus vel deputamus quorū suggestiōnib[us]
acquiescere et dolosis inuentionib[us] addere vestra astucia cōsuevit
et nouit prudentia insupervobis qui sūmū tenetis apicē cōsulim⁹
ad cautelā ut inter p[ri]nceps seculi pacem ficticie procuretis sed
ecclesi[ae] causis discordiā nutritis et sic astute romanū imperium
destruetis ita nec permittratis aliquid regnum nimium ampliarī
ne forte nimis fortificati et pacē habētes vellint deprimere vestrū
statum et a vobis auferre thesauros quos apud vos in deposito
pro antichristo fecimus reseruari cōmendatas habentes nostras
charissimas filias. superbiam avariciā fraudem luxuriam et alias
precipue dominam simoniā que vos fecit ac propriis lactauit vbe

ribus et nutririuit ipsamque non vocetis symoniam seu peccatum quia
omnia vestra sunt nichil potestis vedere quia de proprio solvuntur
nec vos estis superbi quia talem requirit magnificientia status ve-
ster nec auariquis pro sancto petro est quicquid congregatis et de
thesauris ecclesie seu patrimonii crucifixi promouetis vestros
sic christus ad apostolatum vocavit cognatos et notos et sicut ipsi
vocabantur ad statum pauperem et humilem vos autem sic volu-
mus vestros vocare ad statum diuinarum et superbie ipsius relin-
querunt omnia vos autem non quia pro decessore ecclesiam ve-
stra bona tenetis et sic de aliis sicut melius nostis perpetrare vicia.
Sub virtutum specie palliata allegetis pro vobis et glosetis distor-
te et adducatis ad vestrum propositum indirecte. Et si quis predi-
cet contra vos aut doceat ipsum excommunicantes violenter oppa-
mit et a vobis tanquam hereticus condemnetur tamquam idem faciat is
qui valeatis locum habere quem vobis paramus sub nostro habi-
taculo in secretissimo fundamento et quod vobis singulariter reser-
uamus in quo quisquam nondum nouit accedere exceptis maio-
ribus satrapis regni nostri. vos enim nec speratis futurum pre-
misum nec formidatis eternum supplicium. Ideoque nec vitam quam non
creditis habebitis sed nobiscum mortem obtinebitis quam dum vivi
tis non timetis. Valeatis illa felicitate quia vos desideramus et
intendimus finaliter premiare. Datum apud centrum terre in
nostro palatio tenebroso. Presentibus ceteris demoni propter
hoc specialiter vocatis ad nostrum consistorium dolorosum. Sub
nostris terribilis signeti caractere in roboze premissorum. Anno a
palati nostri fractione ac consorum nostrorum subtractione Mil-
lesimo trigesimo quinquagesimo primo. Belzebub.

Explicit epistola Luciferi
directa filio superbie.

